

Nagymúltú falu. Am hiába a nemzetközi műúttól nem messzire levő emlékoszlop, rajta a hét legendás vezérrel: Árpád, Huba, Előd, Kond, Ond, Tas és Tuhutum, mégis a falubeli fiatalok meg a közvélemény is keveset tud erről a helyről, a kétszeri honfoglalásról.

„Azon a helyen Árpád vezér és nemesei elrendezték az országnak minden szokás törvényét, meg valamennyi jogát is, hogy miképpen szolgáljanak a vezérnek, meg főembereinek, vagy miképpen tegyenek igazságot bármínő elkövetett vétkekért. Egyszersmind ott a vezér vele jött nemeseinek különböző helységeket adományozott összes lakosságukkal együtt. Azt a helyet, ahol mindezt elrendezték, a magyarok a maguk nyelvén Szeri-nek nevezték el, azért, mert ott ejtették meg a szerét az ország egész dolgának” (Anonymus).

Summás dal

A hagyományokat nem sokan ápolják. A faluban kilenc utca található, s csak egy viseli a régi ősök nevét, miképpen a termelőszövetkezetek közül is az egyiket Árpádnak hívják. Pedig lenne mit tanítani az iskolában is, hiszen 1945. március 29-én az egykori grófi birtok helyén, az Árpád emlékműnél tüzték le az első földosztási karókat. Ez volt a második honfoglalás. Vége lett a summás, napszámosi, úri birtokos világnak. Ma már csak az öregebbek vélekednek erre a summás nőtára is:

„Jaj istenem minek élek?
Minek születtem szegénynek?
Ha nem lettem volna szegény,
nem aratnék más kenyeren.”

Eltűnt a Brungó

Valamikor Brungó volt a falu, a munkásalap. Kis nádfedeles kalyibák, házak nőttek itt, szegényszag szállt az ablakokból. A múlté. Eltűnt, s ma már az elnevezés sem él. Pusztaszer 8500 hold, 2248 lélekkel. A belterületen 206 ház, a külterületen 473 tanya van. Évente 18 ház épül. Sok a személygépkocsi, 53. Televízióból 59-et, nagymotorokból 83-at, rádióból pedig 445-öt tartanak. A falubeliek 277 takarékbetétkönyvet váltottak.

A központ olyan, mint másol, kivétel az emeletes általános iskola. Kevesen járnak el az iparba a távoli városokba, vasút sincs. A lakosság 90 százaléka a földművelésből él, három közös gazdaságban és egy állami gazdaságban dolgozik. Legjobb gazdálkodó termelőszövetkezet a Petőfi, ez díktálja az iramot, itt alakultak ki a valódi nagyüzem feltételei, adottságai. Évről évre szebb eredményeket érnek el, amit részben annak is köszönhetnek, hogy az öszzdolgozók 6 százaléka érettségivel, vagy magasabb képesítéssel rendelkezik, 19 százalék pedig szakmunkás.

Nem is olyan régen még negyedéből nyesték a gallyakat. Téltre tűzrevalónak. Ma mindiből se kell. Igaz, társadalmi munkában szívesen elmennek, ha a tűzrevaló az öregeknek, a magatehetetleneknek kell.

Hagyományos a szőlő- és gyümölcstermesztés. Szőlőből 824, gyümölcsből pedig 122 hold ültetik. Jó pénzrad még az ősi saláta, a paprika és a fűszerpaprika. Érdekes, hogy nehezen honosodott meg az 50-es években a kisparaszti gazdaságokban,

később pedig 1965-ben a nagyüzemben is. Valósággal ráerőszakolták a tsz-tagokra, részbe. Ma akkor büntetik őket, ha nem adnak fűszerpaprika-területet. Az elmúlt években a Petőfi Tsz-ben minden holdról 12 ezer forint tiszta hasznót hozott.

Szigorú mércé

A falu szigorú a betelepülőkhez. De akit megszeret, azt védi, gyámolítja. Akire meg haragszik, azt előbb-utóbb elűzi. Volt már rá példa elég. B. L.-ék sem tudtak gyökeret eresztetni. Boltnak dolgoztak, nem vették meg az italt. „Figyelmetlenül” számoltak. Az iskolások ilyeneket mondtak a gyerekeknek: Apáké meglopnak. Panaszkozhatott is szegény gyerek a tanítónak; engem mindig csúfoltak a szüleim miatt. Végül is elköltöztek.

Akire a szülők haragszanak, annak a gyerekeit az iskolában macerálják a többiek, nem választják meg úttörő tisztségekre sem.

Igazságosak is. Szeretik a gyerekeket. Esetek.

Árván maradt egy kislány, meghalt az édesanyja. Az apa négy hónapra meg-nősült. A mostoha nem törődött a gyerekekkel. Nem jártatta pontosan iskolába. Leromlott a tanulmányi átlaga, elküldték a rokonokhoz, a nagymamához, ide-oda. Otthontalaná vált. A szomszédok figyelmeztették a szülőket, törődjenek többet a kislánnyal. S ami neki jár az anyai örökségből, az meglegyen.

Más. D. A. hatcsalados ember. Első házasságából két gyereke maradt, újra nősült. Jöttek a gyerekek, de a mostohaanya csak az övéivel törődött, a másik két gyereket hitványul bánt. Bizony gyakran előfordult, hogy télvíz idején kapcsába bugyolálták a lábukat, s úgy jártak iskolába. A kislány, bár állami gondozásba került, most is érzi a nyomát, tbc-s lett. D. A.-ék is lenézi a falu. Mint ahogy ezt teszi K. V.-ékkal is. Fiatalok a szülők, a gyerekekről mégsem gondoskodnak. Se enni-való, se tűzelő, se ruházat, nincs náluk semmi. Ezen a nyáron is sokat tanyázott a ház végénél az apa, de dolgozni el nem menne. Az aszszony meg a négy apró gyerekre hivatkozik. Sokszor sikoltoztak a gyerekek az éhségtől. K. V.-ék a maguk szegényei.

Nagyüzemi intelligencia

Dr. Varga Béla közmegbecsülésben álló orvosa a falunak. Régi bevándorló. Ezt mondja:

— Messze a környéken a legrendesebb emberek, a legszorgalmasabb emberek a pusztaszeriek.

Bujdosó Albert főagronómus a Petőfi Tsz-ben. Ő is bevándorló. Ezt mondja:

— Láttam azt a nagy szorgalmat, amivel él ez a nép. Tudtam, hogy ez a termelőszövetkezet előbb-utóbb feljavul, hiszen a munkának meg kell legyen az eredménye. Ezért szeretek itt.

Villaházak épülnek. Bizonyos fokú nagyüzemi intelligenciával rendelkeznek a tsz-tagok. De ez meg kevés.

Hiszen a szőlő, a bor nemcsak áldás, hanem átok is. Ha forr a bor, gyakoriak a családi perpatvarok, veszekedések, válások. Amíg a gazdag tőkék ineghozzák a fürtöket, addig is „büntethet” a szőlő, a gyümölcs. Napról napra több vegyszer kerül forgalomba, s akik nem vigyáznak, könnyen megjárhatják. Mint Gyapjas István is, az Árpád Tsz tagja. Feltehető, hogy a súlyos mérgezés következtében került kórházba. S ez tipikus eset Pusztaszeren, gyakran fordul elő mérgezés. A nagyüzemi intelligencia megköveteli, hogy egyik legfontosabb dolognak tekintsék a növényvédő szerek helyes használatát.

A faluban háromszor járt a történelem. A legtöbbet, a legemberibbet az újabb történelem, az igazi honfoglalás, a nagyüzemek adhatják. Közös összefogással, erővel.

Sz. L. L.

Egy görög sebészcsoporthoz. Janulisz professzor irányításával a szaloniki egyetem klinikáján sikerrel ültette át egy halott teljes hallószervét egy teljesen megsüketült 24 éves ifjúra. A szaloniki orvoscsoporthoz ez már a harmadik ilyen műtete. A két első páciens néhány nap múlva elhagyta a kórházat. Az orvosok kijelentették, hogy az immunológiai problémákat kifogástalanul sikerült megoldaniuk, s megszűnt már annak a veszélye, hogy a szervezet kidobja magából az átültetett idegen testet.

Kérés

— Pszt!...

Munkásszálloda vagy átjáróház?

Lapunk rendőrségi hírei között hetente legalább egyszer, vagy többször is szerepel a Csongrád megyei Állami Építőipari Vállalat Kossuth Lajos sugárút 72/b szám alatti szállodája. Az impozáns jellegű, minden kényelmet biztosító munkásszálloda kezd rossz hírűvé válni a közvélemény előtt.

A rendőrségi hírek általában arról tájékoztatnak, hogy a munkásszállodában feltörik a szekrényt, amíg annak bérletje dolgozik, elviszik pénzeszközöket, ruháikat, táskáit. Friss rendőrségi ügyként szerepel például Krisztin Béla büntetett előlelt lopása. Ott lakott a munkásszállodában. Egy este felvitte alkalmi ismerőst, az általa leeresztett K. József algyói lakost a szobájába, hogy töltse ott az éjszakát. Kizsebelte, otthagya, s a pénzen tovább ivott még akkor este.

Lovaglás a kőoroszlánon

A Móra Ferenc Múzeum előtti kőoroszlánon négy fiatalember hívta fel figyelmét a kőoroszlánon lovaglásra. Hangosan kiabáltak, miközben „megnyergelték” a kőoroszlánokat. Igazoltatta őket egy rendőrtiszt, s kiderült, hogy bejelentett lakásuk nincs Szegeden, hosszabb idő óta a szobánforgó munkásszálloda lakói.

Egy másik esetben egy ismert bűnöző bűjt meg a munkásszálloda legfelső emeletének egyik szobájában anélkül, hogy tudtak volna ottlétéről.

Bejutni könnyű

E bűnügyi eseteket tekintve kíváncsi voltam, hogyan lehet bejutni a munkásszállodába anélkül, hogy valaki is utam állja. Egy délelőtti másodmagammal körüljártam az épületet. A mellékajtókat zárva voltak. Egy hátsó vaskeretes ajtó két ablakfőlkjára azonban ki volt ütve. Próbáltuk beférünk-e rajtuk? Befértünk, sértetlenül. Mégis a főbejáraton mentünk be az épületbe. A portás valakivel beszélgetett, ránk se nézett. Végigbongesztük a folyosón a falra akasztott, nyomtatott házirendet, amelyben az is szerepel, hogy a szálló

lakói vendégeket csak a társalgóban fogadhatnak. Három napon túl gyógyuló betegség esetén a szálló lakója a betegszobába köteles költözködni.

Végig a folyosókon

A szobákban akkor takarítottak, egy mosdóban szerelők javítottak. Az elsőől a tizedik emeletig sétáltunk, kihagyva egy-két folyosót. A tizedik emeletről gyönyörködtünk a város panorámájában. Ott találtunk eldobva egy képes levelezőlapot T. Istvánnak címezve, július 26-án keltezett postai bélyegzővel.

Benéztünk a kitárt ajtajú szobákba. Lehúzhattuk volna a párnákról a huzatot, magunkra csavarhattunk volna egy-két takarót, legfeljebb kővérebbnek látnak bennünket. Az ablakokon le is dobálhattuk volna az udvarra az ágyneműket, mint ahogy alkalmassint ezt is csinálná a szállodai besurranó tolvaj. A takarítók látták ténfegsűnket, mégsem kérdezték meg: kit keresünk, nem tévedtünk-e el?

Névjegy a hetedikén

Visszafelé jövet megállapodtunk a hetedik emeleti pihenőterben. Egy asztalon frissen postázott levelek hevertek, azok mellett néhány forint és egy nagy, apró kockás bejegyző füzet azok részére, akiket ébreszteni kell, vagy akiknek üzennek valamit. E sorok írója is bejegyezte, hogy ott járt, senki nem állta útját, rá sem köszöntek, nem fogadták, de nem is marasztalták. Akinek mégis abban az időben elvesztett valamije, megnyugtatom, ne engem gyanúsítson vele. Társam ugyanis egy nyomozótiszt volt, akit visszafelé jövet a portásnő megismert. Azt állította, hogy látta bemenni is, de mert ismerte, nem szólította meg. Én viszont a nyomozótiszt előtt haladtam jóval, s mint kiderült, engem sohasem látott.

Betegség vagy alvók?

Néhány szobában alvókat, illetve fekvőket is láttunk. Betegek? Délutáni műszakosok? — találgattuk.

Aki papírszalvétát, bélyegget, üres italosüveget gyűjt, vagy aki keresztretjvényeket fejt, örömet lel abban, hogy sikerül kialakítania valamilyen rendszerezett sorrendet, megtalálni a rendszertelen elemek halmaza részére a kulcsot, ami által az logikus módon rendszerezhető.

A tiszakutató út után Szegedre hazatérve a gyűjtemény feldolgozása közben hasonló örömet és boldogságot érzünk. A sok megfigyelés, fényképfelvétel és begyűjtött állatok preparátumainak százai megint közelebb vittek a Tisza élővilágának mind teljesebb megismerésének céljához. A folyó középső szakaszán — Kisköre térségében — most épül hazánk második legnagyobb vízfűtővel rendelkező mesterséges tava. A földmunkák során 16 méteres mélységből nagy számú mammutagyar, taránszarvas és ősbőlény csonttöredéket sikerült összegyűjteni és Szegedre szállítani. Ezek az adatok is tovább bővítik a jégkorszaki Tiszavölgy emlősvilágának ismeretét. Az apróelmű csapadázások eredményei élesen mutattak rá a folyó

két partja közti különbözőségekre. Balparton csak szárazsághódoló egér és pocokfélek, míg a jobbparton főként nagy nedvességigényű cicakanyok kerültek a csapdákba.

Július végén, augusztus elején már a Tisza középső szakaszán is megélnék a madárelét. Megkezdődik az ősi madárvonulás. A homokpadok benépesülnek billegető és piroslábú cankók, kis csapataival, a borongósan csillogó füzesek kubikjait fűtyögve keresik az erdei cankók, sárszalmonkák. A megjelenő ezüstsírályok, a csapatokba verődő feketegolyák az őz lehetétét hozzák. Elnéptelenedtek a löszfalak partifecske, gyurgyalag telepei, szétszóródva a távolabbi vizek és holtágak partjainál gyakorolnak a fiatalokkal együtt a hosszú út előtt. Védünk kell a tiszai madárvilág ritkuló csoportjait, mivel számuk rohamosan csökken. A védelemre nézve is születtek tervek, ötletek a gyűjtőúton.

Tiszaburai halászhalmakkal együttműködve sikerült felmérni a szakasz halállományát. Érdekes, hogy a törpeharcsák száma erősen csökken, viszont a márna, szürkeharcsa és kecsge állomány megnövekedett. Hazaérkezéskor egy orvos barátom tette fel a kérdést, aki ismeri az egy évtizede művelt tiszakutatók eredményeit és történetét; hogy tudtok minden nyáron hosszú heteket eltölteni ember nemjárt, szűnyogokkal győtrő tiszai füzesekben? Ő már valószínű nem érzi azt az ujjongó érzést, amit gyermekkorunkban éreztünk közös tiszaparti bolyongásunkkor, amikor ráleltünk a halrabló vidra tanyájára. Megleltük a fürdő és szákmányát evő vidrát, s sokáig éjjelente mi magunk is vidra képében vadásztunk a tiszai halakra. Gyermekkor volt, régen volt, a természet harmonikus eleganciájában gyönyörködtünk. A gyermekkor csodálatos ajándéka — a tiszta gyönyörködés képessége — felnőtt korban kevesek öröme. A Tisza ihletett költője, festője és biológusa szerencsére sohasem lesz e tekintetben felnőtt. Megőriz gyermekkori képességét, hogy élvezze a haszontalant, a csodálatost, az örökké változót és ezerarcút; a vén Tiszát! Az abádszalóki öreg halász jól mondta; „vénülők, de éltetőm és örömtöm most is a Tisza, haszontalanul is, mert nem kaphatok tőle sem jutalmat, sem nyugdíjat. Az örömtöm a jutalmam!”

A tiszakutatók eredményeinek szélesebb körbe való elterjedése is — kedves és örök magyar folyónk által — talán egyre több embernek fog okozni ma, vagy holnap harmónikus örömet és derűt. A természetből kiemelkedett ember, ha kiegyensúlyozott életre törekszik, sohasem szakadhat el az ősi világtól.

Dr. Csizmazia György

Házi

rendészetet!

A munkásszállodának van fegyelmi és szállásbizottsága, de nincs házi rendszere. Sajnos pedig szükség lenne rá. A vállalat egy rendésze patronálja a szállót. A gondnok elmondotta, hogy a rendészt már hetek óta nem látta. A munkásszállás KISZ-alapszervezete kezébe vehetné a belső rend megteremtését, hogy a rendőrségi ügyek között ne szerepeljen szállásuk egyik lakója sem. Csak a bűncselekményre alkalmas helyzeteket kell megszüntetni, a közömbösséget pedig levetni, amely keresztül-kasul lehetővé tette a mi sétánkat is az épületben.

Lódi Ferenc

A veszélyes foglalkozások

Egy braziliai biztosító társaság gazdag anyag alapján összeállította a veszélyesebb foglalkozások listáját. Az alábbi felsorolás az életre és testi épségre veszélyes foglalkozást a veszélyesség

csökkenő mértéke szerint ismerteti: futballbíró, taxisorfő, házasságközvetítő, bírósági végrehajtó, rendőrbiztos, riporter, magánélektív, vasúti ellenőr, varázsló.